

TARPTAUTINĖ
MOKSLINĖ KONFERENCIJA

Pranciškus Smuglevičius ir Apšvietos epocha

Abiejų Tautų
Respublikoje ir Europoje

INTERNATIONAL
SCHOLARLY CONFERENCE

Franciszek Smuglewicz and the Age of Enlightenment

in the Polish-Lithuanian
Commonwealth and Europe

KONFERENCIJOS PROGRAMA
IR PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS
CONFERENCE PROGRAMME
AND ABSTRACTS



LIETUVOS
NACIONALINIS
DAILES
MUZIEJUS

LITHUANIAN
NATIONAL
MUSEUM
OF ART

TARPTAUTINĖ
MOKSLINĖ KONFERENCIJA

Pranciškus Smuglevičius ir Apšvietos epocha

Abiejų Tautų
Respublikoje ir Europoje

INTERNATIONAL
SCHOLARLY CONFERENCE

Franciszek Smuglewicz and the Age of Enlightenment

in the Polish-Lithuanian
Commonwealth and Europe

2024 m. gegužės 16–17 d.
Vilniaus paveikslų galerija, Didžioji g. 4,
01128 Vilnius, Lietuva
16–17 May 2024
Vilnius Picture Gallery, Didžioji Str. 4,
01128 Vilnius, Lithuania



LIETUVOS
NACIONALINIS
DAILĖS
MUZIEJUS

LITHUANIAN
NATIONAL
MUSEUM
OF ART

KONFERENCIJOS PROGRAMA
IR PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS
CONFERENCE PROGRAMME
AND ABSTRACTS

Tarptautinė mokslinė konferencija „Pranciškus Smuglevičius ir Apšvietos epocha Abiejų Tautų Respublikoje ir Europoje“ / *International Scholarly Conference Franciszek Smuglewicz and the Age of Enlightenment in the Polish-Lithuanian Commonwealth and Europe*

Vilniaus paveikslų galerija, Didžioji g. 4, 01128
Vilnius, Lietuva / *Vilnius Picture Gallery,
Didžioji Str. 4, 01128 Vilnius, Lithuania*

Mokslinis komitetas / *Scientific Committee:*

Dr. Arūnas Gelūnas (Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / *Lithuanian National Museum of Art*)

Dr. Irena Vaišvilaitė (Vilniaus universitetas / *Vilnius University*)

Dr. Algė Andriulytė (Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / *Lithuanian National Museum of Art*,
Vilniaus dailės akademija / *Vilnius Academy of Arts*)

Dr. Aistė Bimbirytė (Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / *Lithuanian National Museum of Art*)

Dalia Tarandaitė (Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / *Lithuanian National Museum of Art*)

Organizatoriai / *Organised by:*



LIETUVOS
NACIONALINIS
DAILĖS
MUZIEJUS



Finansuoja / *Financed by*



Lietuvos
mokslo
taryba

Koordinatorė / *Coordinator* Gabija Kasparavičiūtė-
Kaminskienė (Lietuvos nacionalinis dailės
muziejus / *Lithuanian National Museum of Art*)

Redaktorė / *Editor* Dr. Ilona Čiužauskaitė

Vertėja / *Translator* Dr. Raminta Bumbulytė

Dizainerė / *Designer* Edita Namajūnienė

© Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / *Lithuanian
National Museum of Art*, 2024



Pranciškus Smuglevičius (1745–1807)
Skity pasiuntiniai pas persų karalių Darijų
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
Franciszek Smuglewicz (1745–1807)
*Scythian Messengers Meet the Persian
King Darius*. Lithuanian National Museum of Art

Tarptautinė mokslinė konferencija skirta išskirtinei, bet vis dar per menkai pažintai ir deramai neįvertintai Abiejų Tautų Respublikos kultūros asmenybei – Pranciškui Smuglevičiui (1745–1807). Pasirinktas konferencijos aspektas padės išryškinti dailininko asmenybės ir kūrybos santykį su Apšvietos epochos idėjomis, atskleis jo veiklos reikšmę ne tik meniniame, bet ir platesniame Europos kultūros ir politikos istorijos kontekste. Konferencijoje dalyvaujantys žinomi Lietuvos ir Lenkijos mokslininkai pranešimuose aptars menkai arba visai netirtus Smuglevičiaus biografijos ir kūrybos aspektus, naujai pažvelgs į jo veiklą lėmusius platesnius geopolitinius, sociopolitinius, kultūrinius kontekstus ir atskleis netikėtų paralelių su tokių žinomų mąstytojų kaip prancūzų filosofas Voltaire’as idėjomis. Smuglevičiaus veiklai Romos laikotarpiu skirtuose pranešimuose pateikiama naujų įžvalgų apie jo individualaus, originalaus meninio braižo formavimosi aplinkybes, paneigiamos įsitvirtinusios vertinimo klišės. Pranešimai aprėpia tiek platesnę dailininko ryšių ir įtakų savo laiko meninei kultūrai panoramą, tiek įdėmesnį ir detalų žvilgsnį į vadinamųjų „Tito termų“ albumo titulinę iliustraciją.

Klausytojai taip pat turės galimybę susipažinti su naujomis Smuglevičiaus kūrinių atribucijomis ir originaliomis įvairių jo buitinių, istorinių, alegorinių, religinių kompozicijų turinio interpretacijomis, išgirs visiškai naujų faktų apie dailininko ateljė Varšuvoje veiklą ir jo kūrybos vertinimus XIX a. Kai kuriuose pranešimuose aptariami ir kitų Smuglevičių dinastijos dailininkų (brolio Antano, brolio Pilypo anūko Felikso) kūrybos tyrimų klausimai.

The international scholarly conference is dedicated to Franciszek Smuglewicz (1745–1807), an outstanding personality of the Polish-Lithuanian Commonwealth culture, who is yet little known and significantly underestimated. The chosen aspect of the conference will highlight the relationship of the artist's personality and creativity with the ideas of the Enlightenment era, and reveal the significance of his oeuvre in the artistic and broader context of European cultural and political history. Well-known Lithuanian and Polish scholars participating in the conference will present in their papers little or not yet researched aspects of F. Smuglewicz's biography and oeuvre, taking a fresh look at the broader geopolitical, sociopolitical, and cultural contexts that shaped his activities, and will reveal unexpected parallels with the ideas of such well-known thinkers as the French philosopher Voltaire. The papers dedicated to F. Smuglewicz's activities in Rome will provide new insights into the circumstances of the formation of his individualistic, original artistic style, and refute established evaluation clichés. The papers will cover a wide panorama of the artist's connections and influence on the artistic culture of his time, and will also offer an in-depth analysis of the cover illustration of the so-called 'Baths of Titus' album. The listeners will also have the opportunity to get acquainted with new attributions of Smuglewicz's works and original content interpretations of various domestic, historical, allegorical, religious compositions; they will hear new facts about the activities of the artist's studio in Warsaw and about the perceptions of his work in the 19th century. Some of the papers will explore the research issues of other artists from the Smuglewicz dynasty (brother Antoni, brother Filip's grandson Feliks).

Programa Programme

Pranešimai skaitomi lietuvių ir
anglų kalbomis (su sinchroniniu
vertimu)

Sessions will be held in Lithuanian
and English (simultaneous
translation available)

Gegužės 16 d., ketvirtadienis

10.00 val. Registracija. Kava

10.20 val. Sveikinimo žodis

I sesija. Moderuoja dr. Arūnas Gelūnas

10.40 val. Dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. „Švelniosios revoliucijos“ epocha Abiejų Tautų Respublikoje

11.00 val. Dr. Eligijus Raila. Voltaire'as ir Pranciškus Smuglevičius: istorijos vaizdavimo paralelės

11.20 val. Dr. Irena Vaišvilaitė. Pranciškus Smuglevičius – (neo)klasicistas ar romanistas? Penkiasdešimt tyrimų metų

11.40 val. Diskusija

12.00 val. Pietų pertrauka

II sesija. Moderuoja dr. Irena Vaišvilaitė

13.30 val. Dr. Jerzy Miziolek. Pats gražiausias vaizdas. Smuglevičiaus „Domus Aurea“

13.50 val. Dr. Izabella Wiercińska. *Doctus Artifex* Pranciškus Smuglevičius ir jo ateljė Varšuvoje 1784–1797 m. Atribucijos problemos

14.10 val. Kavos pertrauka

III sesija. Moderuoja dr. Irena Vaišvilaitė

14.30 val. Dr. Agnieszka Świątosławska. Klasicistų gyvenimo proza. Žanrinės scenos Pranciškaus Smuglevičiaus kūryboje

14.50 val. Dalia Tarandaitė. Laiko personifikacija alegorinėse Pranciškaus Smuglevičiaus kompozicijose

15.10 val. Dr. Aušrinė Cemnolonskė. Istorija ir alegorija. Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybos pamokos

15.30 val. Diskusija

Gegužės 17 d., penktadienis

IV sesija. Moderuoja dr. Lina Balaišytė

- 10.00 val. Dr. Emilian Prałat. Smuglevičių ir Gorzeńskich šeima – tapybos ciklai Dobrzycoje ir Śmeluve
- 10.20 val. Aneta Biały. Senovės Rytų vaizdai Pranciškaus Smuglevičiaus paveiksluose ir piešiniuose
- 10.40 val. Dr. Barbara Maria Gawęcka. Pranciškaus Smuglevičiaus šv. Emeriko paveikslas šventovėje ant Šventojo Kryžiaus kalno Lenkijoje

- 11.00 val. *Kavos pertrauka*

V sesija. Moderuoja dr. Eligijus Raila

- 11.20 val. Dr. Aušra Vasiliauskienė. Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybos pėdsakai Rokiškio dvaro kolekcijoje: probleminis aspektas
- 11.40 val. Dr. Regimanta Stankevičienė, Svetlana Poligienė. Pranciškaus Smuglevičiaus kūriniai ir jų sekiniai Lietuvos provincijos bažnyčiose
- 12.00 val. Diskusija

- 12.30 val. *Pietūs*

VI sesija. Moderuoja dr. Eligijus Raila

- 14.00 val. Dr. Dalia Panavaitė, Tomas Ručys. Paveikslo „Agrimina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tėvynę“ tapybos technikos ir medžiagų tyrimai
- 14.20 val. Dr. Helmutas Šabasevičius. Pranciškaus Smuglevičiaus asmenybės ir kūrybos refleksijos XIX a.
- 14.40 val. Dr. (hp) Rūta Janonienė. Feliksas Antanas Smuglevičius – pamirštas paskutinis dailininkų dinastijos atstovas
- 15.00 val. Diskusija ir konferencijos apibendrinimas

16 May, Thursday

10:00 *Registration and Coffee*

10:20 *Opening remarks*

1st Session. Moderated by Dr Arūnas Gelūnas

10:40 Dr Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. The Age of the 'Gentle Revolution' in the Polish-Lithuanian Commonwealth

11:00 Dr Eligijus Raila. Voltaire and Franciszek Smuglewicz: Parallels in the Representation of History

11:20 Dr Irena Vaišvilaitė. Smuglewicz – (Neo)classicist or Novelist? Fifty Years of Research

11:40 Discussion

12:00 *Lunch*

2nd Session. Moderated by Dr Irena Vaišvilaitė

13:30 Dr Jerzy Miziolek. The Most Beautiful View. Smuglewicz at the *Domus Aurea*

13:50 Dr Izabella Wiercińska. *Doctus Artifex* Franciszek Smuglewicz, and His Atelier in Warsaw in 1784–1797. Attribution Issues

14:10 *Coffee*

3rd Session. Moderated by Dr Irena Vaišvilaitė

14:30 Dr Agnieszka Świętosławska. Classicists' Prose of Life. Genre Scenes in Franciszek Smuglewicz's Oeuvre

14:50 Dalia Tarandaitė. The Personification of Time in the Allegorical Compositions by Franciszek Smuglewicz

15:10 Dr Aušrinė Cemnolonskė. History and Allegory. Lessons from the Works of Franciszek Smuglewicz

15:30 Discussion

17 May, Friday

4th Session. Moderated by Dr Lina Balaišytė

- 10:00 Dr Emilian Prałat. The Smuglewicz and Gorzeński Families – Painting Series in Dobrzyca and Śmiełów
- 10:20 Aneta Biały. Images of the Ancient Orient in Franciszek Smuglewicz's Painting and Drawing
- 10:40 Dr Barbara Maria Gawęcka. Franciszek Smuglewicz's Painting of Saint Emeric from the Sanctuary on Święty Krzyż Mountain in Poland
- 11:00 *Coffee*

5th session. Moderated by Dr. Eligijus Raila

- 11:20 Dr Aušra Vasiliauskienė. Traces of Franciszek Smuglewicz's Work in the Collection of Rokiškis Manor: A Problematic Aspect
- 11:40 Dr Regimanta Stankevičienė. Svetlana Poligienė. Works of Franciszek Smuglewicz and Their Replicas in the Lithuanian Provincial Churches
- 12:00 Discussion
- 12:30 *Lunch*

6th session. Moderated by Dr Eligijus Raila

- 14:00 Dr Dalia Panavaitė. Tomas Ručys. Research of the Painting Technique and Materials of the Painting *Agrippina Carrying the Remains of her Husband Germanicus to the Homeland*
- 14:20 Dr Helmutas Šabasevičius. Reflections on Franciszek Smuglewicz's Personality and Creativity in the 19th Century
- 14:40 Dr (hp) Rūta Janonienė. Feliks Antoni Smuglewicz: The Forgotten Last Representative of the Dynasty of Artists
- 15:00 Discussion and Conference Wrap-up

Konferencijos santraukos

Conference Abstracts

„Švelniosios revoliucijos“ epocha Abiejų Tautų Respublikoje

XVIII a. paskutiniai dešimtmečiai Europoje ir už Atlanto susikūrusioje modernioje naujųjų laikų valstybėje – Jungtinėse Amerikos Valstijose – buvo revoliucinių pokyčių metas. Žinios apie permainas Naujajame Pasaulyje ne tik audrino Senosios Europos visuomenę, bet ir skatino veikti. 1787–1788 m. pasipriešinimo senajai tvarkai judėjimai apėmė Jungtinę Nyderlandų Respubliką ir Austrijos Nyderlandus (Belgiją). 1788 m. Brabanto ir Heno luomų susirinkimas nepakluso savo siuzereno Šventosios Romos imperatoriaus Juozapo II vykdomai politikai ir atmetė imperatoriaus teikiamo įstatymo projektą. Prancūzijos Dofinė provincijos Luomų susirinkimas dvigubai padidino trečiojo luomo atstovų skaičių vietos parlamente ir taip suaktualino politinių teisių suteikimo trečiajam luomui klausimą. Šie veiksmai buvo tik revoliucinių 1789 m. vasaros įvykių Paryžiuje įžanga.

Apšvietos epochos inspiruotos valstybės ir visuomenės pertvarkos idėjos neaplenkė ir Abiejų Tautų Respublikos. 1788 m. rudenį Varšuvoje susirinkęs ir ketverius metus posėdžiavęs Abiejų Tautų Respublikos seimas tapo naujovių nešėju. Į istoriją jis įėjo kaip Didysis, arba Reformų, seimas (1788–1792). Europos visuomenė pokyčius Lenkijoje ir Lietuvoje vadino „švelniąja“, „ramiąja“, „taikiąja“ revoliucija, lygindama ją su teroru paženklinta Prancūzijos revoliucija. Pranešime siekiama pristatyti pagrindinius „švelniosios revoliucijos“ epochos bruožus Abiejų Tautų Respublikoje siejant juos su geopolitinių ir politinių įvykių to meto Europoje kontekstu ir taip atskleisti, kokiam sociopolitinių įtampų lauke teko kurti Pranciškui Smuglevičiui.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė – istorikė, Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų generalinio direktoriaus pavaduotoja kultūrai ir mokslui, Lietuvos istorijos instituto Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys – XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės socialinė ir politinė istorija (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politinis elitas, bajorų konfederacijos), Apšvietos epochos idėjų sklaida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, valstybės institucijų raida Naujaisiais laikais, Lenkijos ir Lietuvos valstybės padalijimai.

The Age of the ‘Gentle Revolution’ in the Polish-Lithuanian Commonwealth

The last decades of the 18th century were a time of revolutionary change, both in Europe and across the Atlantic, in the modern state of the United States of America. The news of the changes in the New World not only stirred Old European society but also encouraged to take action. The resistance movements against the old order between 1787 and 1788 covered the United Republic of the Netherlands and the Austrian Netherlands (Belgium). In 1788, the Assembly of the Lords of Brabant and Hainaut defied the policy of their suzerain, the Holy Roman Emperor Joseph II, by rejecting the Emperor’s proposed draft law. The Assembly of the Estates General in Dauphiné, the province of France, doubled the number of representatives of the third estate in the local parliament, therefore raising the issue of political empowerment of the third estate. These actions were only the prelude to the revolutionary events of the summer of 1789 in Paris.

The ideas of transformation of the state and society, inspired by the Enlightenment, did not bypass the Polish-Lithuanian Commonwealth. The Sejm of the Polish-Lithuanian Commonwealth, which gathered in Warsaw in the autumn of 1788 and whose sittings lasted for four years, was a bearer of innovations. This Parliament went down in history as the Great Sejm or the Sejm of Reforms (1788–1792). The European public of the time referred to the changes in Poland and Lithuania as a ‘gentle’, ‘calm’, and ‘peaceful’ revolution, comparing it to the French Revolution, marked by terror. The paper will aim to present the main features of the era of the ‘gentle revolution’ in the Polish-Lithuanian Commonwealth in the context of the geopolitical and political events in Europe at the time, thus revealing the field of socio-political tensions, in which Franciszek Smuglewicz had to create his works.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė is a historian, Deputy Director for Culture and Science of National Museum – Palace of the Grand Dukes of Lithuania, senior researcher at the Department of the History of the Grand Duchy of Lithuania at the Lithuanian Institute of History. The main directions of her scholarly interests include social and political history of the 18th century Grand Duchy of Lithuania (political elite of the Grand Duchy of Lithuania, noble confederations), dissemination of Enlightenment ideas in the Grand Duchy of Lithuania, Development of state institutions in modern times, partitions of the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Voltaire'as ir Pranciškus Smuglevičius: istorijos vaizdavimo paralelės

Daug dėmesio Voltaire'as skyrė istorijos filosofijos klausimams. Pirmasis jo darbas, kuriame svarstytos istorijos problemos, buvo „Karolio XII istorija“. Tačiau jis dar persunktas literatūrinio pasakojimo. Mokslinius istoriko uždavinius Voltaire'as suformulavo „Rusijos imperijos istorijoje“. Jis iš esmės oponavo Jacques'o Benigne'io Bossuet požiūriui, kuris atstovavo providencialistinei istorijos sampratai. Kartu Voltaire'as ėmėsi europocentristinės istorijos kritikos, iškeldamas Rytų civilizacijų privalumus. Jis atsigręžė į tautos papročių ir žygių istoriją. Panašaus praeities traktavimo laikėsi ir Pranciškus Smuglevičius. Ši jo nuostata ryškiausiai atsiskleidžia paveikslų cikle, skirtame Abiejų Tautų Respublikos istorijai.

Eligijus Raila – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedros docentas, humanitarinių mokslų daktaras. Knygų „Apie 1791 gegužės 3-iosios konstituciją“ (2007), „Ignotus Ignotas: Vilniaus vyskupas Ignotas Jokūbas Masalskis“ (2010), „Lietuvystės Mozė: Jono Basanavičiaus gyvenimo ir ligos istorija“ (2020) autorius. Iš lenkų kalbos išvertė 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijos tekstą („1791 m. gegužės 3 d. konstitucija“, 2001). Mokslinių tyrimų sritis – Lietuvos kultūros istorija (ypač Apšvietos epochos kultūrinė ir socialinė istorija) ir biografikos problematika.

Voltaire and Franciszek Smuglewicz: Parallels in the Representation of History

Voltaire dedicated significant attention to questions of the philosophy of history. His first work addressing the historical issues was the *History of Charles XII*. However, it was still steeped in literary narrative. Voltaire formulated the scholarly tasks of a historian in the *History of the Russian Empire*. He essentially opposed Jacques Benigne Bossuet's approach, which represented a providentialist conception of history. At the same time, Voltaire began to criticise Eurocentrist history, highlighting the advantages of Eastern civilizations. He turned to the history of the nation's customs and military campaigns. Franciszek Smuglewicz adopted a similar approach towards the past. His attitude is most clearly visible in the series of paintings devoted to the history of the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Eligijus Raila is an Associate Professor at the Department of Theory of History and History of Culture in the Faculty of History, Vilnius University; he is a Doctor of Humanities. E. Raila is the author of three books: *About the Constitution of 3 May 1791* (2007), *Ignotus Ignotas. Bishop Ignacy Jakub Massalski of Vilnius* (2010), *Moses of the Lithuanian People: The Life and Illness of Jonas Basanavičius* (2019). Also translated the text of the constitution of 3 May 1791 from Polish to Lithuanian (*1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*, 2001). His field of scholarly research includes the cultural history of Lithuania (especially the cultural and social history of the Enlightenment era) and biographic issues.

Pranciškus Smuglevičius – (neo)klasicistas ar romanistas? Penkiasdešimt tyrimų metų

1973 m. pasirodė pirmoji ir vienintelė Pranciškui Smuglevičiui skirta Vlado Drėmos monografija. Lygiai po penkiasdešimties metų, 2023-aisiais, išėjo vienuoliktas Lenkijos mokslų akademijos Dailės istorijos instituto leidžiamo „Lenkijos dailininkų žodyno“ tomas, kuriame Smuglevičiui skirtas didelis Aleksandro Bernatowicz straipsnis, apibendrinantis beveik viską, kas iki šiol žinoma apie šį dailininką.

Per tuos penkiasdešimt metų lietuvių, lenkų, rusų ir anglų mokslininkų dėka mūsų žinios apie dailininko kūrybą pasipildė naujais faktais ir atradimais. Daug geriau pažįstame Smuglevičių piešėją, daugiau žinome apie įvairias jo veiklos sritis, prie kurių jau galima priskirti ir patalpų bei baldų dekoravimą, apie Smuglevičių pedagogą ir Vilniaus meno mokyklos pradininką. Patikslinta ne viena atribucija ir atrasta naujų.

Smuglevičiaus kūryba pristatyta keliose monografinėse ir apžvalginėse parodose, ji daug plačiau aptarta *Grand Tour* Romoje ir Abiejų Tautų Respublikos socialinio gyvenimo ir kultūros kontekstuose. Tačiau kai kurie vertinimai, ypač susiję su Smuglevičiaus formavimusi Romoje, lieka paremti jo mokinių ir jaunesnių bendraamžių liudijimais ir vertinimais. Jis buvo laikomas Johaneso Winckelmanno ir Raphaelio Mengso idėjų sekėju ar net bendradarbiu ir jei ne Mengso, tai bent jau Antono von Marono mokiniu. 1999–2000 m. Varšuvoje ir Vilniuje vykusioje parodoje „Vilniaus klasicizmas“ Smuglevičius buvo pristatomas kaip (neo)klasicizmo atstovas ir nuo tada toks priskyrimas iš esmės neginčijamas.

Tiesa, Drėma, kuris, kaip ir gana rūstus vertintojas Andrzejus Ryszkiewiczus, klasicizmą labiau siejo su akademizmu, pabrėžė XVI ir XVII a. Italijos tapytojų, tokių kaip Giulio Romano ir Salvator Rosa, atgarsius Smuglevičiaus kūryboje ir nebuvo linkęs vadinti jo klasicistu, bet šiuo klausimu sekėjų nesulaukė. Smuglevičiaus vertinimai liko priklausomi nuo XX a. viduryje nusistovėjusių XVIII a. paskutinio ketvirčio Romos meninio gyvenimo vertinimų. Tačiau šioje srityje per pastarąjį penkiasdešimtmetį įvyko didelių permainų, leidžiančių kvestionuoti požiūrį į Smuglevičių tik kaip į klasicistą.

Pranešime abejojama Smuglevičiaus ryšiu su vokiečių dailininkais Mengsu ir von Maronu ir pateikiama jo mokymosi pas Pompeo Batoni, šio ir kitų dailininkų, tokių kaip Henri Fuseli, įtakos galimybė. Šiai hipotezei pagrįsti remiamasi Smuglevičiaus ne tik tapyba, bet ir grafika.

Irena Vaišvilaitė – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto profesorė, dėsto kultūros istorijos programoje. Akademiniai interesai aprėpia XVII–XVIII a. Lietuvos (Abiejų Tautų Respublikos) meninę ir religinę kultūras, XX a. Bažnyčios istoriją. Meno istorijos disertaciją mokslinėje apgynė Maskvos valstybiniame universitete, Bažnyčios istorijos – Romos Popiežiškajame Grigaliaus universitete. Paskelbė knygų ir straipsnių apie Baroko epochą istorinėje Lietuvoje, konfesinę XVII–XVIII a. kultūrą, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldą. Vadovauja Lietuvos mokslo tarybos finansuojamam tyrimo projektui „Pranciškus Smuglevičius – Europos Apšvietos atstovas Abiejų Tautų Respublikoje“ (2022–2024).

Smuglewicz – (Neo)classicist or Novelist? Fifty Years of Research

The first and only monograph dedicated to Franciszek Smuglewicz appeared in 1973 and was written by Vladas Drėma. Fifty years later, in 2023, the eleventh volume of the *Dictionary of Polish Artists*, published by the Institute of Art History of the Polish Academy of Sciences, was issued with a lengthy article dedicated to Franciszek Smuglewicz; the latter was written by Aleksandra Bernatowicz and summarises almost everything that is known about this artist.

During those fifty years, through the efforts of Lithuanian, Polish, Russian and English scholars, our knowledge about the artist's work has expanded with new facts and discoveries. We got to know Smuglewicz as the painter much better, we know more about his diverse fields of activity, which include interior and furniture decoration, and about Smuglewicz as the pedagogue and founder of the Vilnius Art School. More than one attribution has been corrected, new ones have been made.

Smuglewicz's work has been presented in several monographic and overview exhibitions, and it has been discussed in more detail in the contexts of the *Grand Tour* in Rome and social life and culture in the Polish-Lithuanian Commonwealth. However, some assessments, especially concerning Smuglewicz's formation in Rome, are still based on the testimonies and assessments of his students and younger peers. He was considered a follower of Johannes Winckelmann and Raphael Mengs's ideas and even a collaborator; and a likely student of Mengs, or at least of Anton von Maron. In the exhibition *Vilnius Classicism*, held in Warsaw and Vilnius in 1999–2000, Franciszek Smuglewicz was presented as a representative of (neo)classicism, and since then this classification has been largely undisputed.

In fact, Vladas Drėma, similarly to his rather grumpy assessor Andrzej Ryszkiewicz, preferred to associate classicism with academicism; he emphasised the echoes of 16th–17th century Italian painters such as Giulio Romano and Salvator Rosa in Smuglewicz's work, and hence was not inclined to call Smuglewicz a classicist; however, this Drėma's approach was not widely adopted. Smuglewicz's assessments remained tied to the evaluations of the Roman artistic life of the 18th century's last quarter, which were established in the mid-20th century. However, during the last fifty

years, major changes have taken place in this field, which allows us to question the view of Smuglewicz only as a classicist.

The paper challenges Smuglewicz's connection to the German painters Mengs and von Maron; it also presents the possibility of Smuglewicz studying under Pompeo Batoni, and having been influenced by Batoni and other artists such as Henry Fuseli. This hypothesis is supported by Smuglewicz's painting as well as by his graphics.

Irena Vaišvilaitė is a Professor at the Faculty of History of Vilnius University, where she teaches in the Cultural History program. Her academic interests include 17th–18th century Lithuanian (Polish-Lithuanian Commonwealth) artistic and religious cultures, as well as 20th century Church history. The researcher defended her thesis on art history at the Moscow State University and thesis on Church history at the Pontifical Gregorian University in Rome. She published books and articles about the Baroque era in historical Lithuania, the confessional culture of the 17th–18th century, and the heritage of the Grand Duchy of Lithuania. She leads the research project *Franciszek Smuglewicz as the Representative of European Enlightenment in the Polish-Lithuanian Commonwealth* funded by the Lithuanian Science Council (2022–2024).

Pats gražiausias vaizdas. Smuglevičiaus „Domus Aurea“

Vienas gražiausių XVIII a. archeologinių vaizdų neabejotinai yra albumą „Vestigia delle Terme di Tito e loro interne pitture“ (1776) atverianti graviūra / lakštas. Spalvota šios graviūros versija, vaizduojanti akimirką prieš būriui vyrų ir moterų nusileidžiant į „Domus Aurea“, yra dar įspūdingesnė. Neseniai antikvarinėje rinkoje pasirodė nežinoma spalvota graviūra su svarbia modifikacija apatiniame kairiajame kampe. Vietoj sėdinčios vienišos figūros ten pasirodo du vyrai, įsitraukę į pokalbį. Panašu, kad vienas jų turi Smuglevičiaus bruožų. Pranešime bandoma aptarti šį klausimą, taip pat pateikti nuodugnią Ludovico Mirri leidinio pirmojo lakšto analizę kitų lakštų ir jų įtakos to meto meno kultūrai kontekste.

Jerzy Miziolek – Varšuvos universiteto Archeologijos fakulteto meno istorijos ir archeologijos profesorius. Varšuvos universiteto muziejaus direktorius (2010–2018) ir Varšuvos nacionalinio muziejaus direktorius (2018–2019). 1987 m. įgijo daktaro laipsnį, 1996 m. pristatė savo habilitacinį darbą apie Florencijos renesanso tapybą. Warburgo instituto (Londonas), Getty tyrimų instituto (Los Andželas), Harvardo universiteto Italijos renesanso studijų centro, Vizualiųjų menų aukštesniųjų studijų centro (CASVA, Vašingtonas) bendradarbis. Daugelio knygų, tokių kaip „Soggetti classici sui cassoni fiorentini alla vigilia del Rinascimento“ (1996), „Muse, baccanti ir centauri. La fortuna della pittura pompeiana in Polonia“ (2010), „The Villa of Pliny the Younger in an Eighteenth Century Vision“ (2016), „Renaissance Weddings and the Antique“ (2018), autorius. Parašė daugiau nei 200 straipsnių ir apžvalgų, jie paskelbti tokiuose žurnaluose kaip „Warburg Journal“, „Prospettiva“, „Arte Lombarda“, „Arte Cristiana“, „I Tatti Studies“, „Renaissance Studies“, „Pegasus“, „Artibus et Historiae“.

The Most Beautiful View. Smuglewicz at the *Domus Aurea*

One of the most beautiful 18th-century archaeological views is undoubtedly the opening engraving/plate of the album *Vestigia delle Terme di Tito e loro interne pitture* (1776). The colour version of this engraving showing the moment before the descent of a group of men and women into the Domus Aurea is even more impressive. Recently, an unknown coloured engraving appeared on the antiquarian market with an important modification in the lower left corner. Instead of the solitary figure sitting there, two men appear in conversation. One of them seems to have Smuglewicz's features. The proposed paper will attempt to resolve this question, as well as to provide a thorough analysis of the first plate from Ludovico Mirri's publication in the context of its other plate and examples of their influence on the artistic culture of the time.

Jerzy Miziolek is a Professor of Art History and Archaeology at the Faculty of Archaeology, University of Warsaw. He was the Director of the Warsaw University Museum (2010–2018) and the Director of the National Museum in Warsaw (2018–2019). He obtained his PhD in 1987 and presented his habilitation on Florentine Renaissance painting in 1996. He has been a fellow of the Warburg Institute (London), The Getty Research Institute (Los Angeles), Harvard University Center for Italian Renaissance Studies, Center for Advanced Study in the Visual Arts (CASVA, Washington D.C.). He is an author of numerous books including: *Soggetti classici sui cassoni fiorentini alla vigilia del Rinascimento* (1996), *Muse, baccanti e centauri. La fortuna della pittura pompeiana in Polonia* (2010); *The Villa of Pliny the Younger in an Eighteenth Century Vision* (2016); *Renaissance Weddings and the Antique* (2018) and over 200 articles and reviews published in such journals as the *Warburg Journal*, *Prospettiva*, *Arte Lombarda*, *Arte Cristiana*, *I Tatti Studies*, *Renaissance Studies*, *Pegasus*, *Artibus et Historiae*.

Doctus Artifex Pranciškus Smuglevičius ir jo ateljė Varšuvoje 1784–1797 m. Atribucijos problemos

Smuglevičių tapytojų šeimos fenomenas gali būti geriausias pavyzdys, kaip talenta paveldimi ir perduodami iš kartos į kartą. Be to, visą XVIII a. ir XIX a. pradžioje giminės palikuonys turėjo daugmaž sėkmingai plėtoti tam tikrą vizualiojo meno formą. Pradedant tėvu Luku Smuglevičiumi (1709–1780), kurio pedagoginę veiklą galima įrodyti – su iškiliumi meistrų Szymonu Czechowicziumi (1689–1775) jis dalijosi dirbtuvėmis, veikusiomis Varšuvos Senojo turgaus aikštėje. Gebėjimas mokyti tekėjo jų kraujyje. Nepriklausomai nuo gildijų ar teismų, abu tapytojai vadovavo pirmajai privačiai meninio ugdymo mokyklai mieste.

Garsiausias iš penkių brolių Smuglevičių buvo Pranciškus, jis ne tik vadovavo nuosavai vizualiųjų menų ateljė (senąja lenkų k. *malarnia*) Šwiętokrzyskos gatvėje, bet ir sukūrė savo mokiniams tam tikrą mokymo programą. Tokia patirtis padėjo jam 1797 m. gauti Vilniaus universiteto Piešimo ir tapybos katedros vedėjo pareigas. Ši jo veiklos dalis plačiai aptarta. Jis tapo pirmuoju tapytoju *doctus artifex* Abiejų Tautų Respublikos istorijoje. Gausus kūrybinis Smuglevičiaus palikimas, deja, nevienodos meninės vertės, leidžia daryti išvadą, kad daugeliu atvejų dailininkui padėjo mokiniai. Kadangi vis dar stinga kokybiškų restauravimo procedūrų, daug jo kompozicijų yra prastos būklės, todėl dailininko palikimas apskritai gali būti ne iki galo aiškus.

Pranešimo pabaigoje aptariamas daugiaprasmiš Pranciškui Smuglevičiui priskiriamas kūrinys. Šį įvairiaspalvį Higersbergerių šeimos kamerinį portretą pirmą kartą 1961 m. užfiksavo Andrzejus Ryszkiewiczzius, bet vėliau kūrinys dingo ir tik 2022 m. pasirodė meno rinkoje aukciono namuose „Rempex“.

Izabella Wiercińska – meno istorikė ir kalbininkė, Varšuvos nacionalinio muziejaus Portretinių miniatiūrų ir Lenkijos tapybos iki 1914 m. kolekcijos vyresnioji kuratorė. Baigė studijas Varšuvos universitete, beveik dvejus metus buvo kvietinė mokslininkė Kalifornijos universitete Los Andžele (UCLA), Silezijos universitete Katovicuose apgynė socialinės filosofijos daktaro laipsnį. Parašė daug straipsnių ir parengė katalogų įrašų. Tyrimų sritys apima senosios Lenkijos portreto meną ir kultūrą iki 1850 m. Šiuo metu rengia viso muziejaus kolekcijos katalogą.

Doctus Artifex, Franciszek Smuglewicz, and his Atelier in Warsaw in the Years 1784–1797. Attribution Issues

The phenomenon of the painterly family of Smuglewicz stands as the best example of talents being inherited and passed down from through generations. Furthermore, throughout the eighteenth century and into the following era, all descendants of the clan were involved more or less successfully in some form of the visual arts. Beginning with the patriarch, Lukasz Smuglewicz (1709-1780), whose teaching prowess is evidenced by his shared workshop with the esteemed master Szymon Czechowicz (1689-1775) in Old Market Square in Warsaw, teaching seemed to be inherent in their lineage. Operating independently from guilds or the court, both painters established the town's first private school of artistic education.

Among the five Smuglewicz brothers, Francisco gained the most renown. Not only did he oversee his own visual arts studio (known as a 'malarnia' in Old Polish) on Swietokrzyska Street, but he also devised a curriculum for his students. This experience propelled him to further recognition, eventually leading him to head of the Art Department at the University of Vilnius in 1797. This aspect of his career received widespread acclaim, making him the first recognised 'doctus artifex' in the history of the Polish-Lithuanian Commonwealth. However, despite his prolific output, which varied in artistic merit, it's suggested that he often relied heavily on his pupils for assistance. Unfortunately, without adequate restoration, many of his compositions suffered from poor prior conservation, potentially impacting the reception of his work overall.

Concluding, attention is drawn to a particularly enigmatic piece attributed to Francisco Smuglewicz. Recorded for the first time by Andrzej Ryszkiewicz in 1961, this multi-figured neoclassical *conversation piece* depicting the Higersberger family vanished from view until its reappearance at the Rempex auction house only in 2022.

Izabella Wiercińska is an art historian and linguist, Senior Curator of the collection of portrait miniatures at the Department of Pre-1914 Polish Art of the National Museum in Warsaw. She is a graduate of Warsaw University, visiting scholar at the University of California in Los Angeles (UCLA) for almost two years, and holds a PhD in Social Philosophy from the University of Silesia in Katowice. She authored numerous articles and catalogue entries. She focuses on the art of Old Polish portraiture and culture before 1850. Currently she is working on the complete museum collection catalogue.

Klasicistų gyvenimo proza. Žanrinės scenos Pranciškaus Smuglevičiaus kūryboje

Romos Šv. Luko akademijos absolventas, pirmasis Vilniaus mokyklos tapybos profesorius Pranciškus Smuglevičius pirmiausia žinomas kaip autorius, tapęs religine, antikine ir istorine tematika, turint mintyje to laikotarpio akademinų temų hierarchiją. Tačiau jis tapė ir portretus, peizažus, valstiečių kasdienybės scenas. Be Jeano Pierre'o Norblino ir Michało Stachowicziaus, Smuglevičius buvo vienas iš tų XVIII a. pabaigos Lenkijos tapytojų, kurie skyrė dėmesį žanrinei tematikai, nors tai ir sudaro nedidelę jo gausaus palikimo dalį. Išliko vos keletas šio žanro aliejinės tapybos paveikslų, tik šaltiniuose jų minima kiek daugiau. Vis dėlto dėl savo novatoriško vaidmens lenkų meno srityje, šie darbai nusipelnė nuodugnesnių studijų, bet kol kas menininko kūrybos tyrinėtojai neskyrė jiems deramo dėmesio.

Didžiausio susidomėjimo sulaukė kompozicija „Krokuvos valstiečiai prie stalo“, žinomi net keli jos variantai, tikriausiai dėl galimos patriotinio konteksto interpretacijos (galima klausti, ar tai pagrįsta). Kiti šios temos darbai, vaizduojantys valstiečius su tradiciniais įvairių regionų liaudies kostiumais (tarp jų du darbai kadaise priklausė karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio kolekcijai), iki šiol nebuvo plačiau analizuojami.

Pranešime siekiama pateikti klausimus ir suformuluoti žanrinės tematikos vaidmens Smuglevičiaus kūryboje hipotezes. Pripažinto italų klasicizmo principų šalininko susidomėjimas vaizduoti žemiausių socialinių sluoksnių gyvenimą aptariamas to meto intelektualinių tendencijų, tapytojo galimų socialinių ir ekonominių pažiūrų bei Apšvietos liaudies materialinės ir dvasinės kultūros tyrimų raidos kontekste.

Agnieszka Świątosławska – meno istorikė, baigė Lodzės universitetą. 2014 m. Lenkijos mokslų akademijos Dailės institute įgijo humanitarinių mokslų daktaro laipsnį. Lodzės universiteto Meno istorijos instituto docentė, Lenkijos meno istorikų asociacijos ir Lenkijos pasaulio meno studijų instituto narė, knygos apie Lenkijos žanrinę tapybą XIX a. pirmoje pusėje ir kelių straipsnių apie modernizmo meną autorė. Tyrimų sritys apima XIX a. tapybos ir estampų problematiką, ypač daug dėmesio autorė skiria Lvivo aplinkos menininkų kūrybai.

Classicists' Prose of Life. Genre Scenes in Franciszek Smuglewicz's Oeuvre

A graduate of the St Lucas Academy in Rome, the first Professor of painting at the Vilnius school, Franciszek Smuglewicz is considered primarily as the author of paintings of religious, ancient and historical themes, in accordance with the academic hierarchy of topics at that time. But he was also open to other types of painting: portraits, landscapes, as well as scenes from the everyday life of peasants. Next to Jean Pierre Norblin and Michał Stachowicz, he was one of the few painters in Poland of the late 18th century who dealt with the genre themes, although this issue constitutes only a small part of his rich portfolio. Only a few oil paintings of this genre have survived, and sources report a few more. Nevertheless, due to their pioneering role in the field of Polish art, they deserve a deeper examination; however, so far they have not aroused particular interest among researchers of the artist's work.

The most attention was paid to the composition *Krakow Peasants at the Table*, known in several variants, probably due to the possibility of patriotic context interpretation (the question is whether it is justified). Other works on this subject, depicting peasants in traditional folk costumes from various regions (including two that once belonged to the collection of King Stanisław August Poniatowski), have not been the subject of broader analysis so far.

The aim of the presentation is to ask questions and formulate hypotheses regarding the role of genre themes in Smuglewicz's oeuvre. The interest of a declared supporter of the Italian classicism principles to depict the life of the lowest social classes will be considered in the context of the intellectual tendencies of the time, the painter's potential social and economic views, and the development of Enlightenment research on folk material and spiritual culture.

Agnieszka Świątosławska is an art historian, graduate of the University of Lodz. She obtained her PhD in Humanities in 2014 at the Institute of Art, Polish Academy of Sciences. She is an Assistant Professor at the Institute of Art History at the University of Lodz, a member of the Polish Association of Art Historians and the Polish Institute of World Art Studies, author of the book on Polish genre painting of the first half of the 19th century and several articles on early modern and modern art. In her research, she focuses on the issues of painting and prints of the 19th century, with particular emphasis on the work of artists associated with the Lviv milieu.

Laiko personifikacija alegorinėse Pranciškaus Smuglevičiaus kompozicijose

Pranciškaus Smuglevičiaus alegorinėse kompozicijose svarbią vietą užima laiko personifikacija, vaizduojama kaip sparnuotas, barzdotas senolis (graikų Kronas arba romėnų Saturnas). Pranešime nagrinėjami keturi skirtingu metu sukurti kūriniai: „Laikas atidengia tiesą“ (apie 1770), „Laiko alegorija“ (1784), „Patriotinė alegorija arba kariuomenės reformos apoteozė“ (1790) ir „Alegorija, skirta Gegužės 3-iosios konstitucijos metinėms“ (1792), siekiant atskleisti laiko personifikacijai suteikiamų reikšmių Smuglevičiaus kūryboje kaitą. Pradedant renesanso ir baroko tradiciją tęsiančia *veritas filia temporis* (laikas yra tiesos tėvas) idėją iliustruojančia Romos laikotarpio kompozicija, per filosofinio-poetinio turinio piešinį, sukurtą netrukus po to, kai dailininkas grįžo į tėvynę, ir baigant vėlyvosios patriotinio turinio kompozicijomis, kuriose laiko personifikacija pasitelkiama nebe laikinumo ir nykimo, o tęstinumo ir įrašymo (įsirašymo) į istoriją idėjoms atskleisti.

Dalia Tarandaitė – dailės istorikė, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus XVI–XIX a. tapybos rinkinio kuratorė ir vyr. tyrėja, Tarptautinės muziejų tarybos (*International Council of Museums*) ir Lietuvos dailės istorikų draugijos narė, nacionalinių ir tarptautinių parodų kuratorė, leidinių sudarytoja, mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių autorė. Mokslinių interesų sritis – Lietuvos XVI–XIX a. tapyba ir kolekcijų istorija. 2021 m. Vilniaus paveikslų galerijoje kuravo parodą „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“.

The Personification of Time in the Allegorical Compositions by Franciszek Smuglewicz

In F. Smuglewicz's allegorical compositions, significant importance is attributed to the personification of time, which is often depicted as a winged, bearded old man (Greek Chron or Roman Saturn). The paper analyses four F. Smuglewicz's works that were created in different periods and presents the shifting meaning attributed to the personification of time; the analysed works include: *Time Reveals the Truth* (ca. 1770), *Allegory of Time* (1784), *Patriotic Allegory or the Apotheosis of Military Reform* (1790), and *Allegory for the Anniversary of the Constitution of 3 May* (1792). The early Roman composition continues the Renaissance and Baroque tradition and illustrates the idea of *veritas filia temporis* ('Time is the father of Truth'); the following work is a drawing of philosophical-poetic content, created shortly after returning to the homeland; the last compositions are patriotic, in which the personification of time is no longer used to show transitoriness and decay, but to reveal the ideas of continuity and recording (inscribing) in history.

Dalia Tarandaitė is an art historian, curator and senior researcher of the 16th–19th century painting collection at the Lithuanian National Art Museum; she is a member of the International Council of Museums and the Lithuanian Society of Art Historians, a curator of national and international exhibitions, compiler of publications, author of scholarly and science popularisation articles. Her field of scholarly interest is 16th–19th century Lithuanian painting and the history of collections. In 2021 she curated the exhibition *Franciszek Smuglewicz. From Ancient Rome to Vilnius University*.

Istorija ir alegorija. Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybos pamokos

Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybinis palikimas svarbus įvairiais aspektais. Vienas iš jų – menininko pradėta savo šalies istorinės praeities ir dabarties vaizdinės interpretacijos tradicija, jo puoselėti visuomenės švietimo ir lavinimo tikslai. Tačiau šie aspektai jau analizuoti. Šį kartą norima atidžiau pažvelgti į menkiausiai nagrinėtą menininko kūrybos sritį – istorijos ir alegorijos sąjungą, įgavusią personifikuotų figūrų pavidalus. Dažniausiai tai – moters, išreiškiančios kovojančią, sukaustyta, gedinčią tėvynę, vaizdinys. Tad siekiama iširti tokio pobūdžio menininko darbus, jų kuriamas reikšmes ir poveikį kitų menininkų kūrybai.

Aušrinė Cemnolonskė – dailės istorikė, humanitarinių mokslų daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto docentė ir Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, Lietuvos dailės istorikų draugijos narė. Mokslininkė paskelbė mokslo monografiją „Lietuvos istorija dailėje“ (2021) ir per 30 mokslinių, mokslo populiarinimo straipsnių, šaltinių publikacijų, sudarė mokslinių straipsnių rinkinius „Meno istorijos riboženkliai“ (su Nijole Lukšionyte, 2011), „Architektūriniai pasivaikščiojimai ir paveldosaugos aktualijos: skiriama Nijolei Lukšionytei“ (2017).

History and Allegory. Lessons from the Works of Franciszek Smuglewicz

The creative legacy of Franciszek Smuglewicz is important in many aspects. One of those aspects is the tradition of visually interpreting his country's historical past and present, which was started by the artist, and the public education goals that he upheld. However, these aspects have already been subjected to considerable analysis. This time we want to take a closer look at an area of the artist's oeuvre that has been less explored, namely the union of history and allegory in the form of personified figures. Most often it is an image of a woman conveying a struggling, shackled and mourning homeland. Therefore, the aim is to study this type of artist's works, the meanings they generate, and the impact they have on the creation of other artists.

Aušrinė Cemnolonskė is an art historian, Doctor of Humanities, Associate Professor at the Faculty of Arts, and Senior Researcher at the Vytautas Kavolis Transdisciplinary Research Institute of Vytautas Magnus University; she is also a member of Association of Lithuanian Art Historians. During her scholarly career, she organized several conferences, compiled collections of scientific articles *Meno istorijos riboženkliai / Landmarks of Art History* (with Nijolė Lukšionytė, 2011), *Architektūriniai pasivaikščiojimai ir paveldosaugos aktualijos: skiriama Nijolei Lukšionytei / Architectural Walks and Heritage Topics: Dedicated to Nijolė Lukšionytė* (2017), published scholarly monograph *Lietuvos istorija dailėje / History of Lithuania in Visual Art* (2021), and over 30 scholarly and popular science articles.

Smuglevičių ir Gorzeńskių šeimos – tapybos ciklai Dobžycoje ir Šmeluve

Pranešimo tema – Antano ir Pranciškaus Smuglevičių freskos, sukurtos dviejuose Gorzeńskių šeimai priklausančiuose rūmuose – Dobžycoje ir Šmeluve. Pristatomos dekoracijų užsakymo aplinkybės, ikonografinės programos, konservavimo būklė. Analizė atliekama atsižvelgiant į Didžiosios Lenkijos regiono kultūrinį kontekstą.

Emilian Prałat – humanitarinių mokslų daktaras, menotyrininkas, literatūros žinovas, regionalistas ir slavų filologas. Poznanės Adomo Mickevičiaus universiteto mokslo darbuotojas ir Šmeluvo Adomo Mickevičiaus muziejaus direktorius. Kelių monografijų ir dešimčių straipsnių autorius. Tyrimuose daugiausia dėmesio skiria žemvaldžiams bajorams, meno globai ir kultūriniais paribiams.

The Smuglewicz and Gorzeński Families – Painting Series in Dobrzyca and Śmiełów

The subject of the paper is the presentation of the fresco paintings by Antoni and Franciszek Smuglewicz, created in two palaces owned by the Gorzeński family in Dobrzyca and Śmiełów. The circumstances of ordering decorations, their iconographic programs and the state of conservation will be presented. The analysis will be set against the cultural background of the Greater Poland region.

Emilian Prałat is a Doctor of Humanities, art historian, literary expert, regionalist and Slavic philologist. Research employee of the Adam Mickiewicz University in Poznań and Director of the Adam Mickiewicz Museum in Śmiełów. Author of several monographs and dozens of articles. His research focused on the landed gentry, artistic patronage, and cultural borderlands.

Senovės Rytų vaizdai Pranciškaus Smuglevičiaus paveiksluose ir piešiniuose

Pranciškus Smuglevičius (1745–1807) yra vienas iškiliausių klasicizmo kūrėjų Abiejų Tautų Respublikoje, o Lenkijoje pirmiausia jis žinomas kaip antikinių, religinių ir istorinio žanro paveikslų, įskaitant turinčius patriotinių atspalvių (t. y. pirmoji Polonijos alegorija), autorius. Remiantis visuotine meno istorija, menininkas daugiausia ir vis labiau vertinamas kaip iškilus dokumentalistas, pritaikęs šiuolaikinės archeologijos pradžiai būdingus mokslinius metodus. Šiandien jis labiausiai atpažįstamas dėl sieninės tapybos rekonstrukcijų senovės Romos pastatuose, ypač Nerono „Auksinio namo, arba Domus Aurea“ (išpopuliarėjusio per Ludovico Mirri 1776 m. redaguotą monumentalų albumą „Vestigia delle Terme di Tito e loro interne pitture“), taip pat etruskų kapų iš Korneto apylinkių tapybą.

Ne taip gerai žinomas, nors neseniai išryškėjęs intriguojantis Smuglevičiaus kūrybos aspektas, yra jo susižavėjimas senovės Rytais, pasireiškęs tokiuose iškiluose monumentaliose darbuose kaip „Skitų pasiuntiniai pas Persų karalių Darijų“, „Persijos pasiuntiniai pas Etiopijos karalių“ (abu tapyti aliejumi ant drobės, Lietuvos nacionalinis muziejus) arba „Aleksandro Makedoniečio pergalė prieš Porą“ (aliejus, drobė, Varšuvos nacionalinis muziejus). Šis susižavėjimas matomas jau ankstyvuosiuose 1760–1770 m. dailininko darbuose (piešinys pieštuku „Estera prieš Ahasuera“, 1767, Varšuvos universiteto bibliotekos Spaudinių skyrius) arba tų pačių metų „Sisigambis prieš Aleksandrą“ (aliejus, drobė, Varšuvos nacionalinis muziejus) ir trunka beveik iki pat kūrybinės veiklos pabaigos. Tai rodo, nors šis klausimas dar reikalauja nuodugnesnių tyrimų, kad Smuglevičius galėjo būti orientalistinės tapybos pirmtakas Vidurio Europos meno kontekste.

Motyvų, imtų iš senovės Rytų istorijos, traktuotės originalumas grindžiamas Smuglevičiaus „moksliniu“ požiūriu į subjektą, būdingu XVIII a. senovės paminklų tyrinėtojams ir dokumentalistams. Toks požiūris rėmėsi to meto archeologijos atradimais ir senųjų autorių (Herodoto, Plutarcho) šaltinių skaitymu, nieieškant preteksto vaizduoti rokoku būdingų kostiumuotų jausmingumo scenų ar užmaskuotos politinės propagandos praktikos, būdingos naujajai orientalizmo bangai, atneštai Napoleono karų ir romantizmo.

Verta pabrėžti, kad grynai tapybiniu požiūriu Smuglevičiaus meistriškumas perteikiant faktūras, spalvas, pavaizduotoms figūroms priklausančių papuošalų, kostiumų, ginklų ir kitų aksesuarų puošnumą atsiskleidė ypač ryškiai kaip tik šiuose kūrinuose, vaizduojančiuose senovės Rytų istorijos scenas.

Aneta Biały – dailės istorikė ir meno konservatorė (restauratorė), Varšuvos nacionalinio muziejaus Lenkų dailės iki 1914 m. skyriaus jaunesnioji kuratorė, baigė studijas Varšuvos universitete ir Varšuvos dailės akademijos Meno konservavimo ir restauravimo fakultete (1990). 1998–2003 m., būdama Lenkijos ambasados Madride personalo atstovė, prisidėjo rengiant pirmąsias senojo lenkų meno parodas Ispanijoje. Straipsnių ir daugybės įrašų įvairių parodų kataloguose autorė, pvz., įrašo apie Bernardo Bellotto paveikslus Varšuvos nacionalinio muziejaus kolekcijoje jo darbų monografinės ekspozicijos Varšuvos karališkojoje pilyje kataloge (2022). 2008 m. buvo parodos „Goya in Italy“ Saragošoje (Ispanija) mokslinio komiteto narė. Ministerijos tarpdisciplininio projekto „Henryko Siemiradzkiego paveikslų kolekcija“, pasibaigusio 2020 m., Varšuvos nacionalinio muziejaus atstovė-koordinatorė. Parengė Siemiradzkiego biografijos įrašą „Lenkijoje veikiančių lenkų ir užsienio menininkų žodyne“ (SAP, 2016). Konferencijos „Žinių vizualizacija“ (*Wizualizacja Wiedzy*, 2010) organizatorė.

Images of the Ancient Orient in Franciszek Smuglewicz's Painting and Drawing

Franciszek Smuglewicz (1745–1807), one of the most outstanding creators of classicism in the Polish-Lithuanian Commonwealth, is known in Poland primarily as the author of historical, religious, and historical-genre paintings, including those of patriotic overtones (i.e. the first allegory of Polonia). On the basis of the universal art history, the artist is appreciated mainly and increasingly as an outstanding documentalist, who applied scientific methods appropriate to the beginnings of modern archaeology. Above all, his reconstruction of wall paintings in ancient Roman buildings, especially Nero's Golden House, or Domus Aurea (popularised through a monumental album *Vestigia delle Terme di Tito e loro interne pitture* edited in 1776 by Ludovico Mirri), as well as of Etruscan tombs from the Cornetto area, makes him even more recognised nowadays.

A lesser-known recently discovered intriguing aspect of Franciszek Smuglewicz's work is his fascination with the ancient Orient, which found its expression in such outstanding monumental works as *Scythian Envoys Before Darius*, *Persian Envoys Before the King of Ethiopia* (both oil on canvas, National Museum of Lithuania), or *Alexander the Great's Victory over Poros* (oil, canvas, National Museum in Warsaw). This infatuation is already evident in the artist's early works from the 1760s and 1770s (the pen drawing *Esther Before Ahasuerus*, 1767, Print Room of the University of Warsaw Library; or *Sisygambis Before Alexander* of the same year, oil on canvas, National Museum in Warsaw), and lasts almost until the end of his creative activity. This means, although this issue still requires in-depth study, that Franciszek Smuglewicz could have been a precursor of Orientalist painting in the art of Central Europe.

The originality of Smuglewicz's treatment of motifs, taken from the history of the ancient Orient, was based on the artist's 'scientific' approach to the subject, typical of the 18th-century researchers and documentalists of ancient monuments, which was based on the archaeological discoveries of the time and in-depth reading of the ancient texts (Herodotus, Plutarch), without looking for pretexts for depicting costumed sensuality scenes typical to the Rococo, or the practice of veiled political propaganda, very characteristic of the new wave of orientalism brought by the era of the Napoleonic Wars and Romanticism.

It is worth emphasising that from a purely painterly point of view, it was exactly in the works depicting scenes from the ancient Orient history, that Franciszek Smuglewicz's mastery in rendering textures, colours, the splendour of jewels, costumes, weapons and other accessories belonging to the depicted figures, emerged with particular vividness.

Aneta Biały is an art historian and art conservator (restorer), Adjunct Curator in the Department of Pre-1914 Polish Art of the National Museum in Warsaw. Graduate of Warsaw University and of the Faculty of Art Conservation and Restoration of the Warsaw Academy of Fine Arts (1990). In 1998–2003, as a member of the staff of the Polish Embassy in Madrid, she co-organized pioneer exhibitions of ancient Polish Art in Spain. She is an author of articles and numerous entries in the catalogues of various exhibitions, e.g. of Bernardo Bellotto's paintings from the NMW collection to the catalogue of the monograph display of his works at the Royal Castle in Warsaw (2022). Member of the Scientific Committee of the *2008 Goya in Italy Exhibition* in Saragossa (Spain). She was a coordinator – on behalf of the National Museum in Warsaw – of the ministerial interdisciplinary project *Corpus of Paintings by Henryk Siemiradzki*, completed in 2020. She authored a biography entry on Siemiradzki in the *Dictionary of Polish and Foreign Artists Active in Poland* (SAP, 2016). She was an organiser of the conference *Visualisation of Knowledge (Wizualizacja Wiedzy, 2010)*.

Pranciškaus Smuglevičiaus šv. Emeriko paveikslas šventovėje ant Šventojo Kryžiaus kalno Lenkijoje

Pranešime daugiausia dėmesio skiriama Pranciškaus Smuglevičiaus šv. Emeriko paveikslui. Kartu su šešiais kitais darbais paveikslas priklauso ciklui, puošiančiam Šv. Trejybės bažnyčią ant Šventojo Kryžiaus (*Święty Krzyż*) kalno. Pasak Vlodo Drėmos, paveiksmai buvo sukurti bažnyčioje, o ne dailininko dirbtuvėse. Jų temos susijusios su bažnyčios pavadinimu („Šv. Trejybė“), su Šventojo Kryžiaus relikvijų istorija („Šv. Kryžiaus atradimas“ ir „Legenda apie prinčą Emeriką“) ir Benediktinų ordino įkūrėjais („Šv. Benedikto mirtis“ ir „Šv. Scholastika kalbasi su broliu šv. Benediktu“). Ciklą užsakė tuometis benediktinų abatas Józefas Janas Niegolewskis, šias pareigas ėjęs nuo 1774 m. iki uždarant vienuolyną. Paveiksmai buvo skirti 1781–1789 m. pastatytos ir 1806 m. pašventintos bažnyčios, pakeitusios senąją šventyklą, sudegusią 1777 m., altoriams. Dėl tikslaus paveikslų datavimo vis dar nesutariama. Dažniausiai minimi bažnyčios pašventinimo metai – 1806-ieji, bet Drėma monografijoje apie Smuglevičių sukūrimo metais laiko 1790-uosius. Kadangi stinga archyvinių šaltinių, datuoti kūrinius nuo seniausios paveikslų istorijos iki 1819 m. sunku.

Uždarius abatiją, bibliotekos fondas buvo išblaškytas, o naujosios bažnyčios statybos dokumentai dingę. Šv. Emeriką vaizduojantis paveikslas remiasi legenda apie vienuolyno įkūrimą ir Tikrojo kryžiaus relikvijų atvykimą. Tačiau tai ne vienintelis šio šventojo atvaizdas vienuolyne: Olešnickių šeimos koplyčioje yra freska, vaizduojanti karaliaus šv. Stepono atsisveikinimą su sūnumi Emeriku, o bažnyčios eksterjere įkomponuotas skulptūrinis šventojo biustas, be to, riterio statula, pastatyta bažnyčios fasado nišoje, taip pat gali reprezentuoti jaunąjį Vengrijos prinčą.

Barbara Maria Gawęcka – humanitarinių mokslų daktarė. 2014–2016 m. dirbo Kelcų Jano Kochanovskio universitete. Nuo 2012 m. yra Bydgošciaus Kazimiero Didžiojo universiteto Istorijos fakulteto Istorijos pagalbinių mokslų ir istorijos dėstymo katedros docentė. Dalyvavo daugybėje konservavimo ir meno projektų, paskelbė nemažai straipsnių ir knygą „Kelcų katedros remontas XIX–XX a.“ (*Restauracja Katedry Kieleckiej w XIX i XX wieku*, 2016). Tyrimų laukas susijęs su lenkų XIX–XX a. skulptūra, meno konservavimo principais, meno objektų konservavimu, kaimo bažnyčių istorija ir įrengimu.

Franciszek Smuglewicz's Painting of Saint Emeric from the Sanctuary on Świąty Krzyż Mountain in Poland

The presentation will focus on Franciszek Smuglewicz's painting of Saint Emeric. Together with six other works, the painting belongs to a series adorning the Church of the Holy Trinity on Świąty Krzyż ('Holy Cross') Mountain. According to Vlásas Drémas, the paintings were created in the church, not in the artist's workshop. Their topics refer to the name of the church (*Holy Trinity*), to the history of the relics of the Holy Cross (*The Discovery of the Holy Cross* and *The Legend of Prince Emeric*), and to the founders of the Benedictine Order (*The Death of St Benedict* and *St Scholastica Talks to Her Brother St Benedict*). The series was commissioned by the Benedictine abbot Józef Jan Niegolewski, who held this office from 1774 until the dissolution of the monastery. The paintings were designated for the altars in the church that was erected in 1781–1789 and consecrated in 1806, replacing the old temple that burned down in 1777. Precise dating of the pictures is a contentious matter. The date most frequently cited is 1806, the year of the church consecration, but Drémas's monograph on Smuglewicz assumes the year 1790 as the time of creation. Dating anything from the paintings' earliest history up to 1819 is hindered by the absence of any archival sources.

After the dissolution of the abbey, its library collection was scattered and the documentation of the construction of the new church was lost. The painting presenting St Emeric draws from the legend concerning the foundation of the monastery and the arrival of the relic of the True Cross. However, this is not the only portrayal of this saint in the monastery: in the Oleśnicki Family Chapel, there is a mural depicting King St Stephen's farewell with his son Emeric; outside the church, there is a sculpted bust of the saint; the statue of a knight set in a niche of the church façade may also represent the young Hungarian prince.

Barbara Maria Gawęcka is a Doctor of Humanities. In 2014–2016 she was employed at Jan Kochanowski University of Kielce. Since 2012 she has been working as an Assistant Professor at the Department of Auxiliary Sciences and Teaching of History in the Faculty of History, Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz. She has completed many conservatory and art projects and has published several articles and the book *Restauracje Katedry Kieleckiej w XIX i XX wieku (Renovations of the Kielce Cathedral in the 19th–20th Century)*, (2016). Her research focuses on Polish sculpture of the 19th–20th century, art conservation principles, conservation of art objects, as well as the history and furnishings of the village churches.

Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybos pėdsakai Rokiškio dvaro kolekcijoje: probleminis aspektas

Pranciškaus Smuglevičiaus kūrinių grafų Tyzenhauzų ir Pšezdzeckių kolekcijoje būta nedaug. Keli išlikę kūrybos pavyzdžiai kelia daugiau klausimų nei atsakymų. Minimi Smuglevičiaus darbai publikuoti knygoje „Rokiškio dvaro kolekcija“, o paveikslas „Seno žmogaus galva“ – ir anksčiau išleistuose Rokiškio krašto muziejaus leidiniuose. Pranešime siekiama išryškinti išlikusių pavyzdžių atribucijos problematiką, kartu atskleidžiant Smuglevičiaus asmenybės paminėjimus šios kolekcijos istorijos verpetuose. Temą papildoma grafų Tyzenhauzų ir Pšezdzeckių kolekcijos formavimosi XIX a. kultūrinėje aplinkoje kontekstas.

Aušra Vasiliauskienė – humanitarinių mokslų daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto docentė, Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja. Lietuvos mokslo tarybos ekspertė. Mokslinių interesų sritis – Lietuvos XVI–XIX a. dailė ir socialiniai procesai Europos kontekste. Paskelbė mokslo monografijų ir straipsnių sakralinio meno, dvarų kolekcijų temomis.

Traces of Franciszek Smuglewicz's Work in the Collection of Rokiškis Manor: A Problematic Aspect

There were not many works by Franciszek Smuglewicz in the collection of the Counts Tyzenhauz-Przedziecki. The few surviving examples raise more questions than answers. These works by Smuglewicz are published in the book *The Rokiškis Manor Art Collection*, and one painting (*The Old Man's Head*) is included in the earlier publications of the Rokiškis Regional Museum. This presentation will seek to highlight the attribution problems of the surviving examples, while at the same time revealing the mentions of Smuglewicz's personality in the history of this collection. The topic will also be complemented by the context of the formation of the collection of Counts Tyzenhauz and Przedziecki in the cultural environment of the 19th century.

Aušra Vasiliauskienė is a Doctor of Humanities, Associate Professor at the Faculty of Arts of Vytautas Magnus University, Senior Researcher at the Vytautas Kavolis Transdisciplinary Research Institute. She is an Expert at the Lithuanian Council for Science. Her research interests include Lithuanian art of the 16th–19th centuries and social processes in the European context. She has published several monographs and many articles on religious art and manor collections.

Svetlana Poligienė
Kultūros paveldo tyrimų valdyba
svetlana.poligiene@gmail.com

Pranciškaus Smuglevičiaus kūriniai ir jų sekiniai Lietuvos provincijos bažnyčiose

Gana svarią daugiabriaunės Pranciškaus Smuglevičiaus kūrybos dalį sudaro bažnyčioms skirti paveikslai, išsibarstę po visos Abiejų Tautų Respublikos teritorijos šventoves ir muziejus. Ne visi išlikę, kiti pakeitę savo vietą, pertapyti, nebeatpažįstami. Atskirai ir nuodugnai ši dailininko kūrybos dalis nenagrinėta, nors ji darė poveikį ir tapytojų kolegoms, mokiniams, ir vėlesniems sekėjams. Šis pranešimas yra pirmas bandymas išsiaiškinti, kokiose dabartinės Lietuvos bažnyčiose išliko Smuglevičiaus nutapyti ar jam priskiriami paveikslai, taip pat dailininko sukurtų paveikslų kopijos ar laisvesni sekiniai. Pasitelkti jau žinomi ir naujai išaiškinti duomenys padeda nustatyti jų autorystę ir sukūrimo laiką, taip pat kam dailininko kūryba darė įspūdį ir poveikį ir kokį laikotarpį tai apėmė.

Regimanta Stankevičienė – humanitarinių mokslų srities menotyros krypties daktarė. Pagrindinės tyrinėjimų sritys – Lietuvos sakralinės dailės ir katalikiškosios kultūros istorija ir paveldas, stebuklingieji Jėzaus ir Marijos atvaizdai. Mokslo monografijos „Antakalnio Jėzus ir kiti stebuklingojo Jėzaus Nazariečio atvaizdai Lietuvoje“ (2017), savo kuruotos parodos knygos „Ispanijoje užgimęs, Antakalnyje pamiltas: Jėzaus Nazariečio atvaizdai Lietuvoje“ (2021), straipsnių mokslo žurnaluose, teminiuose rinkiniuose, kataloguose autorė, tęstinio daugiatomio mokslinio veikalų „Lietuvos sakralinė dailė“ (1996–2024 m. išleista 14 Vilkaviškio ir Šiaulių vyskupijų bažnyčių istorijai ir paveldui skirtų knygų) straipsnių autorė, mokslinė redaktorė, kelių – viena iš sudarytojų.

Svetlana Poligienė – Vilniaus universiteto absolventė, istorikė, atestuota kultūros paveldo apsaugos specialistė, paveldosaugos ekspertė, ilgametė Kultūros paveldo centro darbuotoja. Pagrindinės tyrinėjimų sritys – Lietuvos paveldosaugos istorija ir problematika, Lietuvos sakralinė dailė, liturginė tekstilė. Kultūros paveldo centro vykdytų Lietuvos bažnyčių dailės objektų inventorizavimo ir tyrimų programų koordinatorė ir vykdytoja. Straipsnių tęstiniuose mokslo žurnaluose, teminiuose rinkiniuose, kataloguose autorė. Leidinių, pristatančių Lietuvos bažnytinės dailės paveldą („Kaišiadorių vyskupija ir jos sakralinis paveldas“, 2006; „Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas“, 2008; „Veliuonos bažnyčia: istorija, architektūra ir dailė“, 2021), viena iš sudarytojų ir straipsnių autorė.

Svetlana Poligienė
Cultural Heritage Research Board
svetlana.poligiene@gmail.com

Works of Franciszek Smuglewicz and Their Replicas in the Lithuanian Provincial Churches

A significant portion of the multifaceted oeuvre of Franciszek Smuglewicz (1745–1807) consists of religious paintings scattered across churches, chapels, and museums within the former Polish-Lithuanian Commonwealth. Some of them have not survived, some have been relocated or repainted beyond recognition. These works by Smuglewicz have not yet been researched separately and thoroughly, even though they have influenced his colleagues and apprentices, and his later followers. This presentation is the first attempt to find out which churches in modern Lithuania have surviving paintings painted by Smuglewicz or attributed to his hand, as well as exact copies or less accurate replicas of his paintings. Previously available information together with newly collected data will help to confirm the authorship and times of creation of the copies and replicas, as well as to determine which other artists were influenced and impressed by Smuglewicz's works and how long this influence lasted.

Regimanta Stankevičienė is a Doctor of art history. The main areas of her research interests are the history and heritage of Lithuanian religious art and Catholic culture, and the miraculous images of Jesus and Mary. She is the author of the scholarly monograph *Jesus of Antakalnis and Other Images of the Miraculous Jesus of Nazareth in Lithuania* (2017), the exhibition book *Born in Spain, Beloved in Antakalnis. Images of Jesus of Nazareth in Lithuania* (2021) which accompanied the exhibition curated by Stankevičienė; she also wrote articles in scholarly journals, thematic collections, and catalogues; she also wrote articles, reviewed, and in some cases edited the entire issue a continuous multi-volume scholarly publication *Lithuanian Sacred Art* (in 1996–2024, 14 books were published dedicated to the history and heritage of the churches of Vilkaviškis and Šiauliai dioceses).

Svetlana Poligienė is a graduate of Vilnius University, a historian, a certified cultural heritage conservation specialist, a heritage protection expert, and a long-term employee of the Cultural Heritage Centre. Her main areas of research are the history and issues of Lithuanian heritage conservation, Lithuanian religious art, and liturgical textiles. She is the coordinator and executor of the inventory and research programmes focusing on art objects in the Lithuanian churches, which are conducted by the Cultural Heritage Centre. Poligienė authored articles in scholarly journals, thematic collections, and catalogues. She is one of the editors and author of articles presenting the heritage of Lithuanian religious art (*Diocese of Kaišiadorys and its Religious Heritage*, 2006; *Religious Heritage of Elektrėnai Deanery*, 2008; *Veliuona Church: History, Architecture and Art*, 2021).

Paveikslo „Agripina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tėvynę“ tapybos technikos ir medžiagų tyrimai

Paveikslas „Agripina perkelia savo vyro Germaniko palaikus į tėvynę“ datuojamas 1807-aisiais, paskutiniaisiais Pranciškaus Smuglevičiaus gyvenimo metais. Kūrinys išsiskiria dydžiu (345x518 cm) ir užmoju. Jame pavaizduota per 40 natūralaus dydžio figūrų. Spėjama, kad tarp jų yra ir paties dailininko autoportretas. Pranešime pristatoma fizikinių ir cheminių tyrimų metodais gauta informacija apie paveikslo būklę, tapyimo manierą, naudotas medžiagas, kompozicijos ieškojimus ir tapant atliktus jos pakeitimus. Tyrimų duomenys vertingai papildė žinias apie Smuglevičiaus tapybos techniką ir jos pokyčius skirtingais dailininko gyvenimo etapais.

Dalia Panavaitė – Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno muziejinių vertybių restauravimo centro chemikė. 1983 m. baigė Vilniaus universiteto Chemijos fakultetą, 2006 m. apgynė fizinių mokslų (chemija) daktaro disertaciją. 2007 m. jai suteikta restauravimo technologijų eksperto kvalifikacija. Darbo tema – meno kūrinių (tapybos, skulptūros, grafikos, istorinio metalo ir archeologinių radinių) cheminiai tyrimai ir restauravimo metodikų ruošimas.

Tomas Ručys – Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centro Mokslinių tyrimų skyriaus tyrėjas, restoratorius technologas. 2004 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto menotyros bakalauro programą. 2014 m. įgijo Vilniaus dailės akademijos molbertinės tapybos restauravimo magistro diplomą. Darbo sritis – molbertinės aliejinės tapybos fizikiniai tyrimai rentgeno, ultravioletiniais ir infraraudonaisiais spinduliais.

Research of the Painting Technique and Materials of the Painting *Agrippina Carrying the Remains of her Husband Germanicus to the Homeland*

The painting *Agrippina Carrying the Remains of her Husband Germanicus to the Homeland* is dated 1807, i.e. in the last years of Franciszek Smuglewicz's life. The work stands out in its size (345x518 cm) and ambition. It features over 40 life-size figures. It is assumed that there is a self-portrait of the artist himself among them. The paper will present information obtained by physical and chemical research methods about the condition of the painting, the manner of painting, the materials used, the search for the composition and the changes made during the painting. Research data adds value to knowledge about Smuglewicz's painting technique and its changes during different stages of the artist's life.

Dalia Panavaitė is a chemist at the P. Gudynas Conservation Centre of the Lithuanian National Museum of Art. In 1983 she graduated from Vilnius University, Faculty of Chemistry, in 2006 she defended her doctoral thesis in physical sciences (chemistry). In 2007 she was awarded the qualification of restoration technology expert. The topic of the work was chemical research of artworks (painting, sculpture, graphic, historical metal and archaeological finds) and preparation of conservation methodologies.

Tomas Ručys is a restorer-technologist, and researcher of the scientific research department at the P. Gudynas Conservation Centre of the Lithuanian National Museum of Art. In 2004 he graduated from Vytautas Magnus University with a Bachelor's degree in art history. In 2014 he obtained a master's degree in easel painting restoration from Vilnius Academy of Arts. His field of research is physical study of easel painting done in oil paint using X-ray, ultraviolet and infrared rays.

Pranciškaus Smuglevičiaus asmenybės ir kūrybos refleksijos XIX a.

Pranešime apžvelgiama ir įvertinama Pranciškaus Smuglevičiaus asmenybės ir kūrybos refleksijos spaudoje, memuaristikoje, grožinėje literatūroje ir dailėje. Pasitelkiant Augusto de Kotzebue (1761–1819), Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833), Pilypo Nerijaus Goliaskio (1753–1824), Franciszeko Stanisława Bonifacy Szahino (XVIII a. II p.–XIX a. pr.), François-Xavier Fabre (1766–1837) ir kitų šio laikotarpio asmenybių tekstus bei kūrinius, išskiriamas informavimas, kritika, pagražinimai ir nutylėjimai kaip pagrindinės menininko kūrybos sklaidos ir įamžinimo strategijos.

Helmutas Šabasevičius – menotyriminkas, humanitarinių mokslų daktaras, Vilniaus dailės akademijos profesorius, nuo 1997 m. Lietuvos kultūros tyrimų instituto Muzikos ir teatro istorijos skyriaus mokslo darbuotojas. Tyrinėja Lietuvos teatro, dailės, scenografijos, choreografijos, XIX a. vizualiosios kultūros istoriją, teatro ir dailės ryšius, paskelbė mokslinių ir populiarių straipsnių, parodų ir spektaklių recenzijų Lietuvos ir užsienio spaudoje, dalyvauja mokslinėse konferencijose, skaito viešas paskaitas. Dėsto Vilniaus dailės akademijoje, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, yra meno kultūros žurnalo „Krantai“ vyriausiasis redaktorius. 2017 m. apdovanotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premija, 2019 m. – Lenkijos Respublikos Auksiniu kryžiumi už nuopelnus.

Reflections on Franciszek Smuglewicz's Personality and Creativity in the 19th Century

The paper presents and evaluates the reflections of Franciszek Smuglewicz's personality and creativity in the press, memoirs, works of fiction and art. With the help of texts and works by Augustus von Kotzebue (1761–1819), Michał Kleofas Ogiński (1765–1833), Filip Neriusz Golański (1753–1824), Franciszek Stanisław Bonifacy Szahin (second half of the 18th century–early 19th century), François-Xavier Fabre (1766–1837) and other personalities of this period, the paper distinguishes information, criticism, embellishments and omissions, as well as main strategies of dissemination and perpetuation of the artist's work.

Helmutas Šabasevičius is a Professor at the Vilnius Academy of Art, since 1997 he has been a researcher working at the Lithuanian Culture Research Institute. He researches Lithuanian theatre, art, scenography, choreography, 19th century history of visual culture, relations between theatre and art; he has published scholarly and popular articles, reviews of exhibitions and performances in the Lithuanian and foreign press; he participates in scholarly conferences, gives public lectures. He teaches at the Vilnius Academy of Arts, the Lithuanian Academy of Music and Theatre, and is the editor-in-chief of the art culture magazine *Krantai*. In 2017, he was awarded the Government of the Republic of Lithuania's Culture and Art Prize, in 2019 he received the Golden Cross of Merit of the Republic of Poland.

Feliksas Antanas Smuglevičius – pamirštas paskutinis dailininkų dinastijos atstovas

Paskutinis Smuglevičių dinastijos dailininkas Feliksas Antanas Smuglevičius (1824–po 1863) ir savo gyvenamuoju laiku, ir vėliau liko garsiojo giminaičio Pranciškaus šešėlyje, netgi buvo laikomas dailininko anūku, nors iš tiesų buvo jo brolio Pilypo vaikaitis. Vandžialogoje gimęs Smuglevičius mokėsi Kauno apskrities mokykloje, XIX a. viduryje studijavo tapybą Peterburgo dailės akademijoje, vėliau gyveno ir kūrė daugiausia Kauno ir Kuršo gubernijose. Istorinės aplinkybės lėmė, kad jo vardas buvo greitai pamirštas, kūryba netyrinėta, o išlikę kūriniai dažniausiai priskiriami Pranciškaus Smuglevičiaus palikimui.

Pranešime, remiantis šaltinių tyrimais, pateikiama naujų Felikso Antano Smuglevičiaus biografijos duomenų, atskleidžiami glaudūs jo ryšiai su broliais – kunigu Stanislovu ir gydytoju Petru. Daugiausia dėmesio skiriama šio autoriaus kūrinių paieškoms ir identifikavimui. Apibendrinus rašytinių šaltinių duomenis, atlikus istorinius ir menotyrinius Lietuvos ir Lenkijos muziejų rinkiniuose esančių Smuglevičiui priskiriamų kūrinių tyrimus, pavyko smarkiai pagausinti šio dailininko kūrybinį palikimą, siūlant naujas kai kurių eksponatų atribucijas ir nužymint tolesnių tyrimų gaires. Drauge šiek tiek pako-
reguojamas ir Pranciškaus Smuglevičiaus kūrinių korpusas.

Rūta Janonienė – meno istorikė, tyrėja ir parodų kuratorė, humanitarinių mokslų daktarė, Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros instituto Senosios dailės skyriaus vedėja, tikroji Lietuvos mokslų akademijos narė. Savo tyrimais mokslininkė aprėpia platų Lietuvos meno reiškinių lauką nuo gotikos iki romantizmo. Daug dėmesio menotyrininkė skiria biografistikos žanrui, yra parašiusi monografijas apie Vilniaus meno mokyklos kūrėjus Joną Rustemą (1999) ir Kazimierą Jelskį (2003), paskelbusi straipsnių apie įvairius Vilniaus meno mokyklos auklėtinius, bendradarbiavo rengiant „Lietuvos dailininkų žodyną“ (2005). Žmonių istorijos, likimai ir siekiai atsispindi ir jos knygose apie Vilniaus architektūros paminklus: „Sapiegų rūmai Antakalnyje“ (bendraautoris Evaldas Purlys, 2012), „Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje“ (2010) ir kt.

Feliks Antoni Smuglewicz: the Forgotten Last Representative of the Dynasty of Artists

The last artist of the Smuglewicz dynasty was Feliks Antoni Smuglewicz (1824–after 1863), who remained in the shadow of his famous relative Franciszek both during his lifetime and afterwards; he was even considered Franciszek’s grandson, although de facto he was the grandson of Franciszek’s brother Filip. F.A. Smuglewicz was born in Vandžiogala and studied at the Kaunas district school; in the mid-19th century, he studied painting at the St Petersburg Academy of Fine Arts; he later lived and created mainly in Kaunas and Courland Governorate. Historical circumstances led to the fact that his name was quickly forgotten, his work was not researched, and the surviving works were usually attributed to the legacy of Franciszek Smuglewicz.

Based on the research of the sources, the paper presents new biographical data on Feliks Smuglewicz, revealing his close relations with his brothers – priest Stanisław and physician Piotr. Most of the attention in the paper is dedicated to the search and identification of the works by Feliks Smuglewicz. After summarising the data of the written sources, and conducting historical and artistic research of the works attributed to Franciszek Smuglewicz in the collections of Lithuanian and Polish museums, it was possible to significantly increase the creative legacy of Feliks Smuglewicz, proposing new attributions of some exhibits and marking guidelines for further research. At the same time, the corpus of Franciszek Smuglewicz’s works is also slightly adjusted.

Rūta Janonienė is an art historian, researcher and curator of exhibitions, Doctor of Humanities, Head of the Ancient Art Department of the Institute of Fine Arts at the Vilnius Academy of Arts, and a full member of the Lithuanian Academy of Sciences. With her research, she covers a wide spectrum of Lithuanian art phenomena, from Gothic to Romanticism. Janonienė pays a lot of attention to the biographical genre; she has written monographs about the creators of the Vilnius Art School Jan Rustem (1999) and Kazimierz Jelski (2003), published articles about various pupils of the Vilnius Art School, collaborated in the preparation of a *Dictionary of Lithuanian artists* (2005). People’s stories, destinies and aspirations are also reflected in her books about the architectural monuments of Vilnius: *Sapieha Palace in Antakalnis* (co-author Evaldas Purlys, 2012), *Bernardine Church and Convent in Vilnius* (2010) and others.